

Dacii și lupii

Semnificații religioase ale numelor etnice

După Strabon, dacii se numiră daoi. O tradiție conservată de Hesychiusne informează că daos era numele frigian al „lupului”. P.Kreitschmer explicase acest cuvânt prin rădăcina dhau- a apăsa, a strânge, a sugruma.

În Moesia Inferior putem găsi orașul Daous-dava, ce înseamnă literalmente „orașul lupilor”.

Deci dacii se numeau ei înșiși mai de mult lupi sau „cei care sunt asemenea lupilor”.

Au existat multe triburi care aveau numele de lup, atestate în regiuni destul de îndepărtate ca Spania, Irlanda, Anglia, acest fenomen întâlnindu-se și la alte popoare care nu erau de neam indo-european.

Faptul că un popor își trage denumirea de la numele unui animal are întotdeauna o semnificație religioasă. Mai precis acest fapt nu poate fi înțeles decât ca expresie a unui concepții religioase arhaice. În cazul de față putem lua în considerare mai multe ipoteze.

Se poate mai întâi presupune că poporul își trage denumirea de la un zeu sau de la un strămoș mitic care s-au manifestat sub forma unui lup. Asia centrală cunoaște în mai multe variante mitul însoțirii dintre un lup supranatural și o prințesă, însoțitoare care ar fi dat naștere unui popor. Însă la daci nu avem nici un fel de atestare în acest sens.

O a doua ipoteză ni se oferă: dacii și-ar fi luat numele de la un grup de fugari imigranți veniți din alte regiuni, fie tineri certați cu legea, dând târcoale ca lupii sau haiducii în jurul satelor și trăind din pradă. Acest fenomen este atestat în Antichitate și Evul Mediu. Este important să facem distincție între adolescenții care erau pe durata perioadei inițiatice, imigranții și fugarii. Dar tot acești tineri se comportau ca „lupii”, erau numiți „lupi” sau se bucurau de protecția unui zeu lup.

În timpul probei inițiatice acel tânăr trebuia să trăiască un an întreg ca un lup. La numeroasele popoare indo-europene emigranții și fugarii erau numiți „lupi”, iar în legile hitite se spunea despre un proscris că „devenise lup”.

În sfârșit, o a treia ipoteză, susceptibilă de a explica numele dacilor, scoate în evidență capacitatea de a se transforma ritual în lup. O asemenea transformare poate fi legată fie de lycantropia propriu-zisă, fenomen foarte răspândit, dar atestat mai ales în zona balcan-carpatică, fie de o imitare rituală a comportamentului și aspectului exterior al lupului. Inițierea rituală după modelul lupului caracterizează îndeosebi inițierile militare și prin urmare, confreriile secrete de războinici. Aceste rituri și credințe solidare cu o ideologie războinică au făcut posibilă asimilarea fugarilor, a exilaților. Pentru a supraviețui, acești proscriși se comportau ca niște bande de tineri războinici, cu alte cuvinte ca niște veritabili „lupi”.

Inițieri militare: transformarea rituală în fiară

Prin studiile lor, Lily Weiser, Otto Hofler, Wikander, Geo Widengren, H. Jeanmaire și George Dumézil, au ajutat la cunoașterea confreriilor militare și a ritualurilor inițiatice.

G. Dumézil a demonstrat supraviețuirea anumitor inițieri militare la celți și la romani, iar H. Jeanmaire a găsit urmele ritualurilor inițiatice la lacedomonieni. Se pare deci că indo-europenii împărtășeau un sistem comun de credințe și ritualurile proprii tinerilor războinici.

Astfel pentru a deveni un războinic redutabil se asimila magic comportamentul fiarei în special cel al lupului după care se îmbrăca ritual pielea lupului fie pentru a împărtăși felul de a fi al unui carnasier, fie pentru a semnifica preschimbarea în „lup”.

La vechii germani, războinicii-fiară erau cunoscuți sub numele de bersekir, războinicii în blană de urs sau ulfhednar „oameni în piele de lup”.

Atât timp cât războinicul era îmbrăcat în pielea animalului el nu mai era om, devenea carnasierul însuși cu toate caracteristicile acestuia, pierzând legătura cu omenirea. Astfel ei jefuiau, terorizau și chiar devorau oameni. Cel mai bun exemplu în devorare îl avem de la societățile africane „leopardzii”. Existența confreriilor de tineri războinici sau a magicienilor îmbrăcați sau nu în piei de lup, dar comportându-se ca niște carnasiere, explică răspândirea credințelor în lycantropie.

Măciuca și stindardul

Măciuca și stindardul a fost un semn specific al confreriilor militare. Măciuca reprezenta arma cu care era ucis boul într-o ceremonie. Astfel a devenit simbolul „războinicilor fiare” iranieni, arma războinicului arhaic. Măciuca este prezentă și la țăranul român de-a lungul întregului Ev Mediu până în timpurile moderne, fiind prezentă și astăzi în „jocurile tinerilor”, călușarii.

O altă analogie între iranieni și daci este stindardul. Pe stindardul persan era emblema unui lup. Stindardul din nord vestul Iranului și din Armenia înfățișează un dragon, iar o pictură din Turkestan înfățișează un stindard reprezentând un lup sau un dragon cu cap de lup. Or, se știe că stindardul dacilor era un dragon cu cap de lup. Dragonul figura și pe stindardele germane. În mitologia și ritualurile germanilor un loc aparte îl ocupă lupul, de unde putem concluziona că există o strânsă legătură între iranieni, traci și germani.

Însă prezența lupului este semnalată și pe alte stindarde cum sunt la turco-tătari sau la Tu-kiu.

Dacii-confreie războinică

Revenind la daci, pare destul de probabil că numele lor etnic derivă de la epitetul ritual al unei confrerii războinice. Putem reprezenta lucrurile în două feluri: fie datorită eroismului și ferocității tineretului războinic al unui trib epitetul ritual -„lupii”- a devenit numele întregului trib; fie că epitetul ritual al unui grup de tineri imigranți victorioși a fost acceptat de aborigenii învinși și supuși. În acest ultim caz putem spune că acești cuceritori au devenit aristocrația militară și clasa dominantă. În primul caz porecla unui trib mic s-a extins asupra triburilor înconjurătoare pe măsură ce se cristalizau organizații politice mai largi, iar în al doilea caz simbioza dintre imigranții victorioși și aborigenii supuși, proces mai mult sau mai puțin îndelungat, s-a terminat fatal prin asimilarea celor dintâi.

Dacii erau siguri de raportul între lup și război, dovadă simbolismul stindardului lor. Numele de daci utilizat de latini se impune în timpul lui Burebista și Decebal, când unitatea și organizarea politică a țării erau la apogeu, armata dacă putând mobiliza

200000 de oameni în caz de război. În momentul expansiunii maxime a regatului a triumfat epitetul războinic. Era triumful „tinerilor lupi”. Iulius Caesar înțelese acest pericol și se pregătea să atace „lupii” de la Dunăre, când a fost asasinat.

Scenarii mitico-rituale ale lupului

Urme ale lupului au fost găsite încă din perioada neolitică: statuete de câini-lupi cât și figurine destul de rudimentare reprezentând dansatori cu mască de lup. Ultimele obiecte ar putea indica rituri inițiatice războinice sau ceremonii sezoniere în care tinerii își puneau măști de lup. Și astăzi se port măști de lup, urs sau capră în perioada dintre Crăciun și Bobotează însă acestea nu fac parte din orizontul religios abordat.

Sursa primară a tuturor acestor creații se află în universul religios al vânătorului primitiv, un univers dominat de solidaritatea mitică vânător și vânat. Un aspect important este ritualul inițiativ și mitul cărora le servește drept justificare un Animal primordial care ucidea oamenii pentru a-i transforma în carnasieri. Animalul a fost doborât în final, iar acest eveniment este actualizat în ceremoniile de inițiere. Asemenea rituale sunt atestate la culturile africane de vânători, însă se întâlnește și în alte părți.

Exemple ale riturilor inițiatice este la populația Kwakiutl, care ajungeau până la devorare oamenilor, și la tânărul berskir germanul stăpânit de Wut (turbare).

Războinicul este vânătorul prin excelență având ca model comportamentul carnasierului. Acesta este războinic-fiară din naștere ori devine prin transformare rituală carnasier.

Astfel felul carnasierelor se împărtășește: 1. prin descendență dintr-un Animal mitic; 2. prin îmbrăcarea rituală a unei piei de fiară ce duce la transformarea în acel animal; 3. prin experiența inițierii militare.

Carnasieri, vânători și războinici

Elementul de unitate al credințelor despre lycantropie și vârcolaci este constituit de experiența magico-religioasă a solidarității mistice cu lupul oricare ar fi mijlocul utilizat pentru a o obține. Însă toate au un mit de origine, un eveniment primordial. Astfel reușește să se transforme în lup cel care iese din el însuși și din timpul prezent devenind contemporanul evenimentului mitic.

Marea vânătoare, ca și inițierea sau războiul sunt activități urmărind modele mistice: in illo tempore; un carnasier supranatural le-a efectuat pentru prima dată. În consecință a devenit un vânător renumit, războinic reductabil, un cuceritor în măsura în care reactualizează mitul, evenimentul primordial.

Din aceste momente istorice diferite și expresii culturale independente iese la iveală o analogie structurală între urmărirea colectivă a vânatului, război, invadarea unui teritoriu de către un grup al imigranților și comportamentul fugarilor și al celor „din afara legii”. Toți cei care efectuează aceste operații se comportă ca niște lupi, fiind pe cale să se întemeieze o lume, și sperând să înceapă o existență paradigmatică, se vor elibera de slăbiciunea, neputința sau nenorocul condiției umane.

În sud-estul Europei, numele dacilor trebuie să fie printre niște relicve mutilate, fragmente mitologice și anumite urme de ritualuri inițiatice descoperite. Astfel în Iugoslavia, Sfântul Sava și Teodor, și în România, Sfântul Petru sunt considerați patronii lupilor.

În încheiere vom spune despre ceea ce s-ar numi dimensiunea mitică a dacilor. Singurul popor care a reușit să-i învingă definitiv, care le-a impus limba și care le-a colonizat țara a fost poporul roman. Mitul poporului roman s-a constituit în jurul lui Romulus și Remus, copiii zeului-lup Marte, alăptați și crescuți de lupoaică de pe Capitoliu. Rezultatul acestei cuceriri și asimilări a fost nașterea poporului român.

În perspectiva mitologică a istoriei, s-ar putea spune că acest popor s-a născut sub numele Lupului, adică predestinat războaielor, invaziilor și emigrărilor. Lupul a apărut pentru a treia oară în orizontul mitic al istoriei daco-romanilor și descendenților lor în urma invaziei lui Gînghis-Han, în urma căreia se întemeiază principatele române. Or, mitul genealogic al gînghis-hanizilor proclamă că strămoșul lor era un Lup cenușiu care a coborât din cer și s-a unit cu o căprioară.

Bibliografie: Mircea Eliade – „De la Zalmoxe la Ghînghis-Han”, cap.1-„Dacii și lupii”